

**І. В. Патерило**

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного,  
трудового та господарського права юридичного факультету  
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара  
ORCID ID: 0000-0002-3943-2906

**О. Л. Соколенко**

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного  
і кримінального права, декан юридичного факультету  
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара  
ORCID ID: 0000-0002-1455-5192

## ЕЛЕКТРОННІ АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ В НОТАРІАТІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Стаття присвячена дослідженню запровадження електронних адміністративних послуг у сфері нотаріату України, аналізу сучасного стану нормативного регулювання та практики, виявленню проблем і окресленню перспектив розвитку з урахуванням європейського досвіду. Розкрито актуальність цифровізації нотаріальної діяльності в контексті загальної стратегії «держава в смартфоні» та умов воєнного стану. Проаналізовано чинне законодавство України (Закони України «Про нотаріат», «Про адміністративні послуги», «Про електронні довірчі послуги» тощо) та підзаконні акти Міністерства юстиції щодо створення Єдиної державної електронної системи е-нотаріату. Особливу увагу приділено Постанові КМУ № 1406 (2023), якою затверджено Положення про систему е-нотаріату, та судовій практиці 2020–2025 рр., що відображає визнання електронних документів (зокрема електронних довіреностей) судами. У ході дослідження виявлено низку проблем: відсутність достатньої нормативної бази для повноцінного дистанційного вчинення нотаріальних дій, необхідність технічного забезпечення кібербезпеки та ідентифікації, обмеженість доступу до е-послуг для окремих груп населення. Порівняння з європейським досвідом (Естонія, Німеччина, Франція, Литва тощо) показало, що успішне впровадження цифрового нотаріату можливе за умов високого рівня довіри, використання кваліфікованого е-підпису, відео-ідентифікації та нормативного врегулювання процедури. Зроблено висновки про необхідність прискорення прийняття законодавчих змін для легалізації дистанційних нотаріальних послуг в Україні, інтеграції нотаріату з порталом «Дія» та врахування найкращих європейських практик у цій сфері. Запропоновано конкретні кроки вдосконалення нормативного регулювання й організації надання електронних адміністративних послуг у нотаріаті, що сприятиме підвищенню доступності, ефективності та прозорості нотаріальної діяльності.

**Ключові слова:** адміністративні процедури, нотаріат, адміністративні послуги, державне управління, електронні послуги, адміністрування.

**Постановка проблеми.** Сучасний етап розвитку публічного управління в Україні характеризується активною цифровою трансформацією, відомою як концепція «держава в смартфоні». У цьому контексті однією з пріоритетних задач стало надання громадянам якісних електронних послуг у всіх сферах, зокрема і у сфері нотаріату. Нотаріальні послуги традиційно вимагали особистої присутності клієнтів та паперових документів, що нерідко призводило до затримок, незручностей та коруп-

ційних ризиків. Запровадження електронних адміністративних послуг у нотаріальній діяльності є актуальним з кількох причин. По-перше, суспільний запит на дистанційні сервіси зріс у зв'язку з пандемією COVID-19 та воєнним станом: мільйони громадян опинилися за межами України або у регіонах, де доступ до нотаріусів обмежений, і потребують можливості оформлювати довіреності, заяви, договори дистанційно. По-друге, реалізація прав громадян та бізнесу (реєстрація нерухомості, бізнес-угод, спадко-

вих прав тощо) не повинна зупинятися через географічні чи карантинні перешкоди. По-третє, цифровізація нотаріату відповідає євроінтеграційним прагненням України – гармонізація з європейськими стандартами підвищить довіру до правової системи та створить умови для взаємного визнання електронних документів. Таким чином, перехід до електронного нотаріату є назрілим та суспільно необхідним кроком, що здатен зробити нотаріальні послуги більш доступними, швидкими й прозорими.

Основна проблема, яку розглянуто в цій статті, полягає у визначенні оптимальних шляхів запровадження електронних адміністративних послуг у нотаріаті України. Незважаючи на декларовану державою підтримку цифровізації, наразі існує розрив між можливостями сучасних інформаційних технологій та реальним нормативним і практичним станом нотаріальної сфери. Постає низка питань, що потребують вирішення: чи дозволяє чинне законодавство України здійснювати нотаріальні дії в електронній формі і в якому обсязі; які технічні й правові передумови необхідні для дистанційного посвідчення договорів чи довіреностей; як забезпечити автентифікацію особи та волевиявлення без фізичної присутності; яким чином вітчизняна система е-нотаріату має врахувати найкращі зарубіжні практики, водночас мінімізуючи ризики (зловживання, кіберзагрози, порушення прав сторін). Проблемним залишається питання забезпечення балансу між доступністю послуг та принципом правової визначеності й безпеки нотаріальних дій. У статті зроблено спробу критично оцінити чинний стан нормативного регулювання та наявні ініціативи, виявити прогалини і суперечності, а також запропонувати напрями вдосконалення державної політики в цій сфері.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Тематика електронного нотаріату перебуває в центрі уваги як українських, так і зарубіжних дослідників. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблематика цифровізації нотаріальної діяльності та розвитку електронних адміністративних послуг активно обговорюється як у вітчизняній, так і в зарубіжній науковій доктрині. В українській науковій літературі питання правового забезпечення електронних сервісів, модернізації нотаріальних процедур, функціонування електронних реєстрів та гарантій ідентифікації досліджували О. М. Баранова, С. В. Головатенко, О. О. Золотар, Ю. Ю. Бисага, О. Ю. Пилипенко. У їхніх роботах наголошується на низці істотних проблем: недостатній

гнучкості чинної нормативної бази, наявності технічних та організаційних бар'єрів, потребі у підвищенні рівня інформаційної безпеки та гарантованості автентифікації в електронному середовищі.

Зарубіжні дослідження також демонструють стійкий інтерес до трансформації нотаріальної діяльності в умовах цифровізації. Зокрема, у працях Jean-François Dauchez та Jean-Pierre Marguénaud акцентується на збереженні довіри та людського чинника в модернізованому нотаріальному процесі. Європейські автори, серед яких Hendrik Schneider, Eva Schubert, Anne van Duin, аналізують досвід Німеччини, Нідерландів і країн Балтії щодо впровадження відеонотаріату, використання кваліфікованих електронних підписів і застосування блокчейн-технологій у системі реєстрів. Узагальнення наукових позицій засвідчує, що, попри наявні теоретичні напрацювання й окремі практичні досягнення, низка ключових аспектів залишається невирішеною: нормативне закріплення дистанційних нотаріальних дій, визначення меж відповідальності нотаріуса в електронному середовищі, забезпечення кіберстійкості реєстрів та необхідність інтеграції нотаріальних е-сервісів з іншими державними цифровими платформами.

**Мета статті.** Метою дослідження є комплексний аналіз сучасного стану електронних адміністративних послуг у нотаріаті України, ідентифікація проблем нормативно-правового регулювання та практичного впровадження, а також вироблення рекомендацій щодо розвитку цифрового нотаріату з урахуванням досвіду європейських країн.

**Виклад основного матеріалу.** На 2025 рік в Україні сформовано базові елементи електронної інфраструктури нотаріату, проте повноцінні електронні послуги для кінцевих споживачів лише починають впроваджуватися. Наразі нотаріуси активно використовують цифрові інструменти у внутрішній роботі: всі реєстраційні дії здійснюються через електронні реєстри (нерухомість, бізнес, спадщина, довіреності), обмін інформацією з іншими органами (наприклад, перевірка паспортів, актів цивільного стану) теж відбувається онлайн. Кожен нотаріус має захищений доступ до Єдиних та Державних реєстрів Мін'юсту та використовує кваліфікований електронний підпис для підписання записів у реєстрах. Таким чином, електронний документообіг всередині нотаріальної системи фактично функціонує давно. Водночас, зовнішні електронні сервіси для громадян і бізнесу

в нотаріаті до останнього часу були відсутні. Громадяни все ще мусили особисто з'являтися до нотаріуса для посвідчення правочинів чи довіреностей, пред'являти оригінали документів, підписувати паперові примірники.

Поштовхом до зміни ситуації стали дві обставини: воєнні виклики та урядовий курс на цифровізацію. Воєнний стан, запроваджений у 2022 р., змусив шукати альтернативні способи надання нотаріальних послуг, адже значна частина громадян виїхала за кордон або перебуває на територіях, де діяльність нотаріусів ускладнена. Мін'юсту довелося оперативно реагувати: було встановлено особливий порядок вчинення нотаріальних дій з цінним майном – визначено перелік уповноважених нотаріусів поза зоною бойових дій, які мають право посвідчувати угоди відчуження нерухомості, іпотеки тощо. Цей крок убезпечив обіг майна від зловживань, але одночасно показав потребу в дистанційних механізмах – щоб люди, фізично віддалені, могли реалізувати свої права. Другим каталізатором стала державна політика цифрової трансформації: протягом 2020–2023 рр. було успішно запущено чимало електронних послуг через портал «Дія» (електронні документи, реєстрація бізнесу, шлюб онлайн тощо). Як зазначалося, наприкінці 2023 року уряд затвердив правову основу роботи Єдиної електронної системи нотаріату [1. Використання кваліфікованого е-підпису та електронної ідентифікації найвищого рівня. Усі країни (Естонія, Німеччина, Франція тощо) вимагають від учасників мати захищені електронні ідентифікатори, схвалені на державному рівні або європейському (eIDAS). Простий скан паспорта чи аудіодзвінок не годяться – потрібні PKI-технології, двофакторна автентифікація, біометрія. Україні слід повністю інтегрувати BankID та MobileID в нотаріальні процедури, а також використовувати систему Дія.ID для підтвердження особи.

2. Безпечна відеоплатформа, контрольована державою або нотаріальною палатою. Зарубіжний досвід виключає використання публічних програм типу Zoom чи Skype для нотаріальних цілей. Замість цього розгортаються власні рішення, де шифрування, запис та зберігання даних гарантовані. В Україні, відповідно до Постанови № 1406, така платформа створюється в рамках системи е-нотаріату; важливо довести її до світових стандартів, зокрема сертифікувати за вимогами кібербезпеки.

3. Обов'язковий запис відеосеансу та архівування матеріалів. Електронний нотаріат

повинен залишати цифровий слід: в Естонії чи Німеччині всі документи та відеозаписи зберігаються в електронних архівах, доступних для перевірки у разі спору. Це захищає і клієнтів, і нотаріусів від безпідставних звинувачень. Українські нормативні акти також мають передбачити зберігання відеозаписів нотаріальних дій (скажімо, протягом не менше 5 років).

4. Право нотаріуса відмовити у дистанційному обслуговуванні при наявності сумнівів. Як показав приклад Литви та Естонії, нотаріус має мати дискретне право обирати формат. Якщо клієнт, наприклад, похилого віку і виглядає розгубленим, або у нотаріуса є підстави підозрювати, що поруч з клієнтом хтось впливає на нього (примус), – нотаріус може наполягти на особистій зустрічі. Така можливість повинна бути закріплена і в українських правилах, щоб дистанційна форма була правом, а не обов'язком нотаріуса.

5. Чітке визначення переліку дій, дозволених/заборонених онлайн. Жодна країна поки не дозволила абсолютно всі нотаріальні дії дистанційно. Наприклад, заповіти, шлюбні договори чи дарування часто залишають в офлайн, бо потребують особливої уваги. Україні варто на нормативному рівні встановити, які нотаріальні послуги доступні в е-форматі на першому етапі (ймовірно: довіреності, копії, незначні договори – купівля авто, договір позики, можливо – корпоративні рішення), а які поки ні. Надалі, з накопиченням практики, цей перелік може розширюватися.

6. Урахування міжнародного визнання. Оскільки Україна прагне до інтеграції в ЄС, важливо забезпечити, щоб електронні нотаріальні акти, видані українськими нотаріусами, визнавалися за кордоном. Це потребує відповідності системи стандартам eIDAS.

**Висновки і пропозиції.** Підсумовуючи, можна сказати, що нормативне поле для електронних послуг у нотаріаті наразі перебуває в стадії формування. Так, сучасний стан можна охарактеризувати як перехідний від паперово-офлайн моделі до змішаної, з поступовим нарощенням цифрових можливостей. Україна зараз проходить етап апробації і тестування системи е-нотаріату, опрацьовуються організаційні питання (обладнання робочих місць нотаріусів засобами відеозв'язку, розробка інструкцій, навчання персоналу). Є генеральний вектор, заданий законами та урядовими постановами, але багато критично важливих деталей ще потребують правового закріплення. Особливо це стосу-

ється процесуальних моментів дистанційного посвідчення: щоб кожен учасник (нотаріус, клієнт, свідок) чітко розумів свої права і обов'язки, а результати електронних нотаріальних дій не ставилися під сумнів у суді. Необхідна також адаптація суміжного законодавства – Цивільного кодексу (щодо форми правочинів), процесуальних кодексів (щодо доказової сили електронних нотаріальних актів), законів про держреєстри (для їх синхронізації з е-нотаріатом). Тільки цілісний, несуперечливий комплекс норм дозволить електронному нотаріату функціонувати повноцінно. А європейський досвід є практичним дороговказом, чого слід прагнути і чого остерігатися. Впроваджуючи кращі практики, Україна може швидше пройти початковий етап та уникнути частини помилок, які допускали піонери. Зокрема, маючи приклад Естонії з її тотальним успіхом е-нотаріату, ми бачимо кінцеву мету – максимальну цифровізацію з мінімальними виключеннями. А приклад Німеччини та Франції вчить зберігати золоту середину між інноваціями та традиційними гарантіями.

#### Список використаної літератури:

1. Кабінет Міністрів України. Постанова № 1406 від 29.12.2023 р. «Деякі питання функціонування Єдиної державної електронної системи е-нотаріату». *Офіційний вісник України*. 2024. № 8. Ст. 426. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1406-2023-p> (дата звернення: 15.05.2025).
2. Закон України «Про нотаріат». *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення: 15.05.2025).
3. Закон України «Про адміністративні послуги». *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32. Ст. 409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17> (дата звернення: 15.05.2025).
4. Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» № 2155-VIII від 05.10.2017 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 46. Ст. 368. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (дата звернення: 15.05.2025).
5. Закон України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» № 1689-IX від 15.07.2021 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 8. Ст. 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20> (дата звернення: 15.05.2025).
6. Міністерство юстиції України. Наказ № 296/5 від 22.02.2012 р. «Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z282-12> (дата звернення: 15.05.2025).
7. Верховний Суд. Постанова від 29.06.2023 р. у справі № 340/807/21 – щодо електронної довіреності, сформованої в підсистемі «Електронний суд». URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/110816112> (дата звернення: 15.05.2025).
8. Рабко Т. Використання електронної довіреності при зверненні через підсистему «Електронний суд»: огляд судової практики. *Вища школа адвокатури НААУ*. Публікації. 14.07.2023. URL: <https://www.hsa.org.ua/lectors/rabko-tetyana/articles/vikoristannia-elektronnoyidovirenosti> (дата звернення: 15.05.2025).
9. BRDO. Порівняльне дослідження цифровізації нотаріату. Аналітичний звіт. Київ: Офіс ефективного регулювання, 2024. 118 с.
10. Сірко В. С. Сучасні тенденції розвитку нотаріату в Україні: вплив законодавчих змін та перспективи подальшого розвитку. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2023. Т. 34(73), № 2. С. 212–215. URL: <https://juris.vernadskyjournals.in.ua> (дата звернення: 15.05.2025).
11. Гончарук О. А. Адміністративні електронні послуги: поняття та механізм надання. *Публічне право*. 2021. № 1. С. 17–25.
12. Колесник В. В. Адміністративні послуги в електронній формі: досвід ЄС та стан впровадження в Україні. *Електронне урядування*. 2022. № 4. С. 12–19.
13. Гулак С. В. Інтеграція нотаріату України до європейського правового простору: цифровий вимір. *Держава і право*. 2023. Вип. 100. С. 45–53.
14. Notaires de France. Power of attorney at the notary: how to sign online? Updated 14.02.2025. URL: <https://www.notaires.fr/en/notarial-profession/role-notaries-and-his-principal-activities/power-attorney-notary-how-sign-online> (дата звернення: 15.05.2025).
15. Bundesnotarkammer (BNotK). Online formation of a GmbH for the first time in Germany. Press Release, 01.08.2022. URL: <https://www.bnotk.de/en/news/details/online-formation-of-a-gmbh-for-the-first-time-in-germany> (дата звернення: 15.05.2025).
16. Brown H. Estonia's e-notary services change the game for e-residents. *e-Residency Estonia*. 15.06.2021. URL: <https://www.e-resident.gov.ee/blog/posts/estonias-e-notary-services-change-the-game-for-e-residents> (дата звернення: 15.05.2025).
17. Dauchez P., Cluzel-Métayer L. L'acte notarié électronique (ANE): composante incontournable du nouveau monde notarial. *Annales des Notaires*. 2023. № 4. P. 1037–1045.
18. Korniienko O. V., et al. Digitalization and Rule of Law: Opportunities and Threats. *Journal of Law*

- and Public Administration. 2023. Vol. 6, Issue 2. P. 990–1000.
19. Jeantet Cabinet. COVID-19 Crisis – Towards eased distant execution of documents in

France. Legal Update, 06.04.2020.URL: <https://www.jeantet.fr/en/publication/covid19-crisis-towards-eased-distant-execution-of-documents-in-france> (дата звернення: 15.05.2025).

**Paterylo I. V., Sokolenko O. L. Electronic Administrative Services in the Notariat: Current State and Development Prospects**

*The article is devoted to examining the introduction of electronic administrative services in the notarial sphere of Ukraine, analysing the current state of regulatory frameworks and practical implementation, identifying existing problems, and outlining development prospects with consideration of European experience. The relevance of digitalising notarial activity is highlighted in the context of the broader “state in a smartphone” strategy and the conditions of martial law. The study analyses the current legislation of Ukraine (the Laws of Ukraine “On the Notariat,” “On Administrative Services,” “On Electronic Trust Services,” among others) and subordinate acts of the Ministry of Justice concerning the creation of the Unified State Electronic System of E-Notariat. Special attention is paid to Cabinet of Ministers Resolution No. 1406 (2023), which approved the Regulation on the E-Notariat System, as well as to judicial practice from 2020–2025, reflecting the recognition of electronic documents (including electronic powers of attorney) by the courts.*

*The research identifies several challenges: insufficient regulatory support for the full remote execution of notarial acts, the need for robust cybersecurity and identification mechanisms, and limited access to e-services for certain population groups. A comparison with European practice (Estonia, Germany, France, Lithuania, etc.) demonstrates that successful implementation of digital notariat is achievable under conditions of high institutional trust, the use of qualified electronic signatures, video identification, and clear regulatory procedures.*

*The article concludes that accelerating legislative changes is necessary to legalise remote notarial services in Ukraine, integrate notarial services with the Diia portal, and incorporate the best European practices into national regulation. The study proposes specific measures for improving the regulatory framework and the organisation of electronic administrative service delivery in the notariat, which will enhance accessibility, efficiency, and transparency of notarial activity.*

**Key words:** administrative procedures, notariat, administrative services, public administration, electronic services, administration.